

1. Univerzální organizace

2. I. Mezinárodní měnový fond (MMF)/International Monetary Fund¹ (IMF)

Hynek Baňouch

Datum založení:² 22. července 1944 (podepsána Dohoda, 27. prosince 1945 vstoupila v platnost). Finanční činnost zahájena v březnu 1947

Sídlo: Washington, D.C., USA

Smluvní základy: Dohoda o Mezinárodním měnovém fondu³. Sjednána v rámci Společnosti národů. Revidována třemi dodatky, reagujícími na změny ve světové ekonomice⁴. Od roku 1947 (spolu s IBRD) status přidružené organizace OSN na základě dohody o přidružení.

Členské státy: Afghánistán: 14.7.1955; Albánie: 15.10.1991; Alžírsko: 26.9.1963; Angola: 19.9.1989; Antigua a Barbuda: 25.2.1982; Argentina: 20.9.1956; Arménie: 28.5.1992; Austrálie: 5.8.1947; Ázerbajdžán: 18.9.1992; Bahamy: 21.8.1973; Bahrain: 7.9.1972; Bangladéš: 17.8.1972; Barbados: 29.12.1970; Barma: 3.1.1952; Belgie: 27.12.1945; Belize: 16.3.1982; Bělorusko: 10.7.1992; Benin: 10.7.1963; Bhútán: 28.9.1981; Bolívie: 27.12.1945; Bosna a Hercegovina: 14.12.1992; Botswana: 24.7.1968; Brazílie: 14.1.1946; Brunei: 10.10.1995; Bulharsko: 25.9.1990; Burkina Faso: 2.5.1963; Burundi: 28.9.1963; Čad: 10.7.1963; Česká republika: 1.1.1993; Čína: 27.12.1945; Dánsko: 30.3.1946; Dem. Republika Kongo : 28.9.1963; Dominica: 12.12.1978; Dominikánská republika: 28.12.1945; Džibuti: 29.12.1978; Egypt: 27.12.1945; Ekvádor: 28.12.1945; Eritrea: 6.7.1994; Estonsko: 26.5.1992; Etiopie: 27.12.1945; Fidži: 28.5.1971; Filipíny: 27.12.1945; Finsko: 14.1.1948; Francie: 27.12.1945; Gabun: 10.9.1963; Gambie: 21.9.1967; Ghana: 20.9.1957; Grenada: 27.8.1975; Gruzie: 5.5.1992; Guatemala: 28.12.1945; Guinea: 28.9.1963; Guinea-Bissau: 24.3.1977; Guayana: 26.9.1966; Haiti: 8.9.1953; Honduras: 27.12.1945; Chile: 31.12.1945; Chorvatsko: 14.12.1992; Indie: 27.12.1945; Indonésie: 21.2.1967; Irák: 27.12.1945; Írán: 29.12.1945; Irsko: 8.8.1957; Island: 27.12.1945; Itálie: 27.3.1947; Izrael: 12.7.1954; Jamajka: 21.2.1963; Japonsko: 13.8.1952; Jemenská republika: 22.5.1990; Jižní Afrika: 27.12.1945; Jordánsko: 29.8.1952; Jugoslávie: členství pozastaveno⁵; Kambodža: 31.12.1969; Kamerun: 10.7.1963; Kanada: 27.12.1945; Kapverdy: 20.11.1978; Katar: 8.9.1972; Kazachstán: 15.7.1992; Keňa: 3.2.1964; Kiribati: 3.6.1986; Kolumbie: 27.12.1945; Komory: 21.9.1976; Korea: 26.8.1955; Kostarika: 8.1.1946; Kuvajt: 13.9.1962; Kypr: 21.12.1961; Kyrgyzstán: 8.5.1992; Laos: 5.7.1961; Lesotho: 25.7.1968; Libanon: 14.4.1947; Libérie: 28.3.1962; Libye: 17.9.1958; Litva: 29.4.1992; Lotyšsko: 19.5.1992; Lucembursko: 27.12.1945; Madagaskar: 25.9.1963; Maďarsko: 6.5.1982; Makedonie: 14.12.1992; Malajsie: 7.3.1958; Malawi: 19.7.1965; Maledivy: 13.1.1978; Mali: 27.9.1963; Malta: 11.9.1968; Maroko: 25.4.1958; Marshallovy ostrovy: 21.5.1992; Maurétanie: 10.9.1963; Mauritius: 23.9.1968; Mexiko: 31.12.1945; Mikronésie: 24.6.1993; Moldavsko: 12.8.1992; Mongolsko: 14.2.1991; Mozambik: 24.9.1984; Namibie: 25.9.1990; Německo: 14.8.1952; Nepál: 6.9.1961; Niger: 24.4.1963; Nigérie: 30.3.1961; Nikaragua: 14.3.1946; Nizozemsko: 27.12.1945;

¹ Za odborné přehlednutí textu děkuji Mgr. Martinu Žižlavskému z Katedry sociální politiky a sociální práce FSS MU a Ing. Michalu Trávníčkovi z Katedry financí, ESF MU.

² Není-li uveden jiný zdroj, jsou faktické údaje o MMF čerpány z oficiální internetové stránky MMF 6.10.2000.

³ Publikováno jako Dohoda č. 68/1946 Sb. zákonů – původní dohoda; a jako Sdělení 500/1992 Sb. - přistoupení ČSFR. Po rozdělení členské kvóty mezi ČR a SR přešlo členství na obě země.

⁴ V roce 1969 – zavedení SDR; v roce 1976 – opuštění fixních kursů, demonetarizace zlata a vytvoření Světového fondu pro rozvojové země; 1992 – zbravení členských práv u států s nedoplatky k MMF. Průběžně docházelo také k navyšování členských kvót (11x) a k vytváření nových facilit. V roce 1997 byl navržen 4. dodatek, který by měl zajistit rovnoměrnější rozdělení SDR.

⁵ Resp. 14.12.1992 skončilo členství SFRJ (trvalo od zahájení činnosti Fondu) a na Srbsko-Černohorskou Jugoslávii nepřešlo. Jak vyplývá z vyjádření T. Dawsona, ředitele odboru vnějších vztahů MMF (dne 12.10. 2000), je Fond připraven členství rychle obnovit, v závislosti na postupu demokratických změn.

Norsko: 27.12.1945; Nový Zéland: 31.8.1961; Omán: 23.12.1971; Pákistán: 11.7.1950; Palau: 17.12.1997; Panama: 14.3.1946; Papua Nová Guinea: 9.10.1975; Paraguay: 28.12.1945; Peru: 31.12.1945; Pobřeží slonoviny: 11.3.1963; Polsko: 12.6.1986; Portugalsko: 29.3.1961; Rakousko: 27.8.1948; Republika Kongo: 10.7.1963; Rovnicková Guinea: 22.12.1969; Rumunsko: 15.12.1972; Rusko: 1.6.1992; Rwanda: 30.9.1963; Řecko: 27.12.1945; Salvador: 14.3.1946; Samoa: 28.12.1971; San Marino: 23.9.1992; Saudská Arábie: 26.8.1957; Senegal: 31.8.1962; Seychely: 30.6.1977; Sierra Leone: 10.9.1962; Singapur: 3.8.1966; Slovensko: 1.1.1993; Slovinsko: 14.12.1992; Somálsko: 31.8.1962; Spojené arabské emiráty: 22.9.1972; Srí Lanka: 29.8.1950; Sv. Kryštof a Nevis: 15.8.1984; Středoafrická republika: 10.7.1963; Súdán: 5.9.1957; Surinam: 27.4.1978; Sv. Lucie: 15.11.1979; Sv. Tomáš a Príncipe: 30.9.1977; Sv. Vincent a Grenadiny: 28.12.1979; Svazijsko: 22.9.1969; Sýrie: 10.4.1947; Šalamounovy ostrovy: 22.9.1978; Španělsko: 15.9.1958; Švédsko: 31.8.1951; Švýcarsko: 29.5.1992; Tádžikistán: 27.4.1993; Tanzanie: 10.9.1962; Thajsko: 3.5.1949; Togo: 1.8.1962; Tonga: 13.9.1985; Trinidad a Tobago: 16.9.1963; Tunisko: 14.4.1958; Turecko: 11.3.1947; Turkmenistán: 22.9.1992; Uganda: 27.9.1963; Ukrajina: 3.9.1992; Uruguay: 11.3.1946; USA: 27.12.1945; Uzbekistán: 21.9.1992;⁶.

- Orgány:** Typickým je rozhodování na základě hlasů⁷ vážených velikostí vneseného kapitálu.
- Sbor guvernérů** (Board of Governors) - nejvyšší rozhodovací orgán složený z guvernérů (ministři financí nebo šéfové centrálních bank) členských zemí.
 - Výkonný výbor** (Executive Board) - rozhodovací orgán složený z 24 ředitelů.
 - Výkonný ředitel** (Managing Director) - stojí v čele Fondu a předsedá výkonnému výboru.
 - Prozatímní výbor** (Interim Comitee) – konzultativní orgán složený z 24 členů, řešící koncepční otázky rozvoje Fondu.
 - Rozvojový výbor** (Development Comitee) – konzultativní orgán složený z 24 členů radí guvernérům SB a MMF v otázce převodu zdrojů do rozvojových zemí.
- Silný (nikoli rozhodující) neformální vliv uplatňují v MMF setkání G7, a to díky kumulaci hlasů členských zemí.
- Cíle:** Podporovat mezinárodní měnovou součinnost. Usnadňovat mezinárodní obchod a přispívat tak k podpoře zaměstnanosti a růstu reálného důchodu. Podporovat kursovou stabilitu.
- Pomáhat při vytváření systému platebního styku a odstraňování devizových omezení.
 - Zpřístupnit členům zdroje Fondu a pomoci tak napravit poruchy v platební bilanci.
- Nástroje:** **Finanční pomoc** - peněžní zdroje poskytnuté na vyrovnání platební bilance a odstranění strukturálních problémů ekonomik členských zemí (úvěry a facility). „Zdrojem“ provázejícím programy MMF, je zvýšení ratingu země, která program provádí.
- Dozorová činnost** - sestavení Programů strukturální adaptace a kontrola dodržování sjednaných podmínek.
 - Technická pomoc** – produkce kvalitních a důvěryhodných dat o ekonomice, vytváření rámců makroekonomické politiky a školení úředníků z členských států
- Financování**⁸:
Velikost celkové kvóty SDR	277 mld. USD
čisté použitelné zdroje	99 mld. USD
výdaje na provoz	592 mil. USD ⁹
celková aktiva	287 mld. USD
- Základní prameny:** International Monetary Fund – Annual report(s) of executive board (1992-2000): Washington D.C., IMF,
- Jonáš, Jiří (2000): *Světová ekonomika na přelomu tisíciletí*, Praha, Management press.
 - Lenain, Patrick (1995): *Medzinárodný menový fond*, Bratislava, Elita.
 - Meier, Gerald (1982): *Problems of a World monetary order*, New York, Oxford, Oxford university Press.
- <http://www.bankwatch.org> - stránky CEE Bankwatch Network
- <http://www.gsia.cmu.eduafs/andrew/gsia/meltzer> - osobní stránky prof. Meltzera
- <http://www.imf.org> - oficiální stránky MMF

⁶ Údaje platí k 31. srpnu 2000- zdroj: <http://www.imf.org> - „Member positions“.

⁷ Všechny údaje v tomto textu dotýkající se počtu hlasů platí k 24.9 2000 a byly získány na adrese <http://www.imf.org> - „IMF Member's Quotas and Voting Power, and IMF Governors“.

⁸ Údaje dle nezávislé auditorské zprávy firmy PriceWaterhouseCoopers in *Annual report (2000)* pp. 181-234. Přepočítáno v kursu 1 SDR = 1,31921 USD. Jde o údaje k 30. 4. 2000.

⁹ Činnost Fondu je financována rozdílem mezi věřitelským a dlužnickým úrokem. V našem případě jde o 1/2 procenta čistých použitelných zdrojů.

2.11. Mezinárodní měnový fond – deskripce organizace

2.21.1. Světová ekonomika v roce 2000

Hovořit na začátku třetího tisíciletí o výhodách mezinárodního obchodu se zdá zbytečné. Alespoň z pohledu občana státu bohatého Severu. Dnes totiž můžeme říci, že dvě století stará hypotéza o výhodách volného obchodu a mezinárodní dělby práce organizované na tržním principu byla empiricky ověřena. Například poválečnou obnovou Evropy. Mezinárodní dělba práce však vyžaduje směnu a výměna statků předpokládá existenci důvěryhodného oběživa s relativně stabilní hodnotou. Proto je důležitým předpokladem mezinárodní ekonomické stability zaručení široké směnitelnosti¹⁰.

Ať už je konvertibilita měn zajišťována v systému fixních nebo plovoucích kursů¹¹, vždy musí být znám mechanismus¹² umožňující vyrovnávání tlaků, které z různých důvodů hladkou směnitelnost ohrožují¹³. Podle hlavního proudu ekonomické teorie může pomoci dostatečná zásoba finančních rezerv schopná sytit spekulativní zájem. Avšak rozvoj světových trhů způsobil, že finanční hráči disponují v souhrnu mnohem většími prostředky, než jaké mají jednotlivé národní vlády. Bylo třeba jednotlivé národní zdroje sdružit. Většina států naší planety proto prostřednictvím finančního vkladu vstoupila do instituce pečující o stabilitu národních měn. Zmíněná instituce se jmenuje Mezinárodní měnový fond a funguje už více než padesát let.

2.31.2. Historie vzniku MMF

Než si podrobněji vysvětlíme princip fungování MMF, krátce se zastavíme u jeho historie¹⁴. Co vedlo v průběhu II. světové války¹⁵ zástupce čtyřiceti pěti států světa k dohodě o vzniku institucí, které určily směr světové ekonomiky na příštích padesát let? Jednání *Měnové a finanční konference Spojených národů* v městečku Bretton Woods (New Hampshire, USA)

¹⁰ Jsou zde i další předpoklady stability a rozvoje: odbourávání omezení vzájemného obchodu a podpora rozvojových programů v chudých zemích. Tato témata však souvisejí s MMF jen zprostředkovaně.

¹¹ Je-li kurs určován výhradně trhem, označuje jej Samuelson (1991), s. 944, jako plovoucí. Intervenuje-li vláda, aby jej ovlivnila, jde o kurs řízeně plovoucí. O flotatingu s „vyhlazovacími intervencemi“ viz Jonáš (2000) s. 201. Jiní hovoří jednoduše o plovoucích a o fixních kursech. Heyne (1991), s. 474-490.

¹² Zde nemusí nutně jít o mechanismus zhmotnělý do institucionální podoby. Důležitá je zde důvěra ekonomických aktérů, že existuje účinný způsob pro vyrovnání zmíněných tlaků.

¹³ Těmi jsou např. živelné pohromy, spekulativní útoky, politická nestabilita... Nerovnováha v dané národní ekonomice vede ke vzniku přesvědčení, že bude následovat stabilizační zásah. Měna je v ohrožení. Mezinárodní finanční trhy začnou spekulovat na tento očekávaný krok a tím paradoxně zvýší jeho pravděpodobnost.

¹⁴ Zde jsou užitečnými zdroji Meier (1982) a Lenain (1995).

¹⁵ K jednání došlo 1. července 1944, tedy pouhé tři týdny po vyloštění Spojeneckých vojsk v Normandii.

bylo zajisté ovlivněno mnoha okolnostmi. Nejvýznamněji však působila trpká zkušenost z hospodářské krize třicátých let a poznání, že k její hloubce a délce trvání významně přispěla kursová nerovnováha. Ta byla navíc umocněna soupeřivými devalvacemi národních měn a vypjatým protekcionismem, ke kterému se v této situaci vlády průmyslových zemí instinktivně přiklonily. V paměti naopak žila vzpomínka na téměř stoleté období měnové stability systému tzv. *zlatého standardu*¹⁶.

Mezi západními Spojenci tehdy vznikla shoda, že je třeba zabezpečit vznik takového poválečného světového ekonomického systému, který bude ***podporovat vzájemný obchod, umožní směnitelnost měn a podpoří rozvoj zničených národních ekonomik***. V Bretton Woods vznikla soustava institucí, která měla zajistit vytčené cíle. Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT) měla zaručit odstranění protekcionismu, Mezinárodní měnový fond (IMF) měl za úkol zaručit směnitelnost měn a Banka pro obnovu a rozvoj (IBRD resp. skupina Světové banky - WB) měla formou půjček nastartovat růst obnovovaných ekonomik.

Existovaly však dvě cesty k dosažení tohoto cíle: britská - zaštitěná Johnem Maynardem Keynesem¹⁷ a cesta americká, reprezentovaná vysokým úředníkem ministerstva financí - ekonomem Harrym Dexterem Whitem¹⁸. Máme-li krátce srovnat obě koncepce, musíme říci, že Keynesova *Mezinárodní clearingová unie* byla oproti Whiteovu *Stabilizačnímu fondu* více ambiciózním projektem. Unie zahrnovala zavedení jednotné měny *bancor* a měla fungovat na bankovním principu charakterizovaném mj. užší spoluprací věřitele a dlužníka. Američané, vedeni mnoha důvody¹⁹, nakonec prosadili střízlivější pojetí Fondu: s podstatně menším kapitálem a se systémem nutícím země s převahou dovozu nad vývozem k restrikci dovozu.

¹⁶ 1817-1914 Tento systém směnitelnosti národních měn byl založen na Britské libře (jejíž hodnota byla zaručena zlatem). Byl provázen stabilitou, směnitelností a rozvojem obchodu.

¹⁷ Lord Keynes se neangažoval jen na poli ekonomie. Např. v roce 1919 (v práci *Hospodářské důsledky míru*) upozorňoval, že šikanózní povaha německých reparací může vést k nové válce.

¹⁸ 1947 zvolen prvním výkonným ředitelem MMF. V r. 1948 zemřel na infarkt, tři dny po vyšetřování *Výborem pro neamerickou činnost*.

¹⁹ Kromě tradičního izolacionismu to bylo (později empiricky prokázané) přesvědčení, že expanzivní rozpočtová politika vede k inflaci a k posilování moci centra. Faktem ale zůstává, že později vznikl *Marshallův plán*, který mobilizoval americké zdroje pro obnovu zničené Evropy, byly odpuštěny zahraniční dluhy a nepřežil ani, dle Keynesa překonaný, zlatý standard.

2.3.1 1.2.1. Směnný systém

Po podpisu Dohody (1944) byly v roce 1945 schváleny stanovy Fondu většinou členských států a v březnu 1947 zahájil Fond finanční činnost. Směnný systém pracoval na bázi pevných kursů národních měn vázaných na dolar, jehož hodnota byla vyjádřena ve zlatě²⁰.

Systém pracoval čtvrt století, avšak nutno dodat, že již v roce 1948 byly státy zapojené do *Marshallova plánu* vyzvány, aby nežádaly půjčky od MMF. Měny těchto zemí se tak na systému stabilizace kursů MMF neúčastnily v plné míře (vznikla mezi nimi Evropská platební unie). Směnitelnost svých měn zavedly západoevropské země až v roce 1961. V důsledku krize dolaru Fond v roce 1973 opustil systém fixních měnových parit. To bylo na základě *Jamajských dohod* (1976) potvrzeno formou druhého dodatku stanov MMF. ***Byl ustaven systém založený na demonetizaci zlata a liberálních devizových režimech, který je v rámci mezinárodního měnového systému uplatňován dodnes.***

2.3.2 1.2.2. Programy MMF v průběhu let

V počátku činnosti MMF vyvíjel aktivitu zejména v rámci *pohotovostních dohod* (stand by agreement), jež byly vždy doprovázeny *Programy strukturální adaptace*. Činnost Fondu od druhé poloviny sedmdesátých let charakterizovalo především řešení dlužnické krize latinsko-amerických států. Po roce 1989 MMF pomáhal postkomunistickým státům při přechodu k tržnímu hospodářství²¹. V průběhu devadesátých let se Fond angažoval při řešení krizí v Rusku, jihovýchodní Asii a Mexiku. Způsob, jímž se tak dělo, byl podroben tvrdé kritice.

2.41.3. Činnost Fondu

Nyní se blíže seznámíme s vlastní činností Fondu. Přiblížíme si organizační strukturu Fondu, cíle činnosti, způsob financování a nástroje používané k dosažení deklarovaných cílů.

2.4.1 1.3.1. Orgány MMF

Organizace spravující aktiva převyšující několikrát roční HDP naší země musí mít odpovídající aparát. Fond v současnosti zaměstnává cca 2 700 zaměstnanců ze 123 zemí.

²⁰ Dolar byl zvolen kotvou i z důvodu síly a relativní uzavřenosti americké ekonomiky - Procházka (1996), s. 5.

²¹ Připomeňme, že Rumunsko bylo členem MMF od r. 1972, Maďarsko vstoupilo v r. 1982 a Polsko znovu vstoupilo v r. 1986. Společně s Bulharskem a Albánií vstoupila ČSFR v r. 1990. Vystoupení ČSR v r. 1954 souviselo se založením RVHP, velmocenskou politikou SSSR a se způsobem provedení měnové reformy.

V rámci činnosti MMF se setkávají princip odborný s principem ochrany národních zájmů. Odborný princip je reprezentován kvalifikovaným personálem provádějícím analýzy, na jejichž základě se odvíjí běžné aktivity Fondu. Národní zájmy jsou reprezentovány hlasovacími právy, která odpovídají výši vkladů jednotlivých zemí.

2.4.2 1) Sbor guvernérů (Board of Governors)

Sbor guvernérů je nejvyšším rozhodovacím orgánem složeným ze zástupců členských zemí. Tito zástupci mají titul *guvernérů* a jsou jimi ministři financí nebo šéfové centrálních bank²² členských zemí. Sbor guvernérů obvykle zasedá jednou ročně a své pravomoci deleguje na Výkonný výbor.

2.4.3 2) Výkonný výbor (Executive Board)

Výkonný výbor je rozhodovacím orgánem složeným z 24 ředitelů jmenovaných určenými členskými zeměmi (takto je jmenováno osm ředitelů²³) nebo volených *Správními obvody* (takto je jmenováno dalších šestnáct ředitelů²⁴). ČR náleží k *Belgickému obvodu*²⁵. Výbor funguje jako exekutivní orgán v běžných záležitostech a v záležitostech, které na něj delegoval sbor guvernérů. Významná je jeho role při formování doktríny MMF. Zasedá několikrát týdně. Jeho činnost podléhá kontrole sboru guvernérů.

2.4.4 3) Výkonný (generální) ředitel (Managing Director)

Výkonný (generální) ředitel předsedá výkonnému výboru a řídí jednotlivá oddělení Fondu. Je volen na 5 let a dle tiché dohody jde o Evropana²⁶.

²² Podle toho, komu je ústavně svěřena správa měny – zda exekutivě nebo samostatné centrální bance.

²³ V září 2000 mezi stálými zástupci disponovala zástupkyně USA 17,33% hlasů, zástupce Japonska 6,22% hlasů, Německo bylo reprezentováno 6,08% hlasů a Francie s Británií měly shodně 5,02%. Zástupce Saudské monarchie disponoval 3,27%, zástupce Ruska 2,78% a zástupce Číny 2,20% hlasů.

²⁴ Jednotlivé okruhy mají (září 2000) tyto procentní váhy hlasů: Belgický 5,2; Nizozemský 4,9; Mexický 4,3; Italský 4,2; Kanadský 3,8; Finský 3,6; Australský 3,4; Angolský 3,3; Thajský 3,2; Egyptský 3,0; Švýcarský 2,7 (členem je Polsko); Brazílský 2,5; Indický 2,4; Íránský 2,4; Chilský 2,0; Gabonský 1,2 (členem je 23! států).

²⁵ Tvořenou Belgií, Rakouskem, Maďarskem, Tureckem, ČR, Běloruskem, Kazachstánem, SR, Lucemburskem, Slovinskem – *seřazeno dle velikosti kvóty*. ČR v rámci této skupiny vlastní 7,6% hlasů (září 2000), když v rámci celého Fondu vlastní 0,39% hlasů (jde o 819,3 miliónů SDR). Tato skupina je nejsilnější volenou skupinou a její hlas je silnější než jednotlivé hlasy Francie, VB, Ruska, Číny a Saudské Arábie.

²⁶ V březnu 2000 byl osmým výkonným ředitelem zvolen Horst Köhler z Německa.

Kromě těchto orgánů pracují v rámci MMF i Prozatímní a Rozvojový výbor. Obě tělesa fungují jako fóra pro posouzení projednávaných otázek z hlediska zájmů jednotlivých zemí.

2.4.5 4) Prozatímní výbor (Interim comitee)

Jedná se o konzultativní orgán, který se schází dvakrát ročně na úrovni ministrů financí nebo guvernérů centrálních bank 24 zemí. Přijímá koncepční rozhodnutí týkající se rozvoje MMF, která přesahují mandát výkonného výboru.

2.4.6 5) Rozvojový výbor (Development comitee)

Tento výbor je rovněž konzultativním orgánem složeným z 24 členů na úrovni ministrů či guvernérů centrálních bank. Radí guvernérům SB a MMF u převodů zdrojů do rozvojových zemí. Schází se ve stejné době jako *Prozatímní výbor*.

2.4.7 1.3.2 Rozhodování MMF

Nyní se zastavíme u zvláštnosti MMF, již je způsob dosahování rozhodnutí. Pokud není dosaženo shody (o kterou řídicí orgány musí vždy usilovat), je hlasování ve všech orgánech založeno na principu kapitálového censu, tedy velikosti vneseného kapitálu. Vychází se z členské kvóty²⁷ a převážně se rozhoduje prostou většinou takto vážených hlasů.

V závažnějších otázkách (poskytování úvěrů a odměny za aktiva) se rozhoduje většinou 70% hlasů a při rozhodnutích týkajících se změn kvót, příspěvků v SDR či při prodeji zlata se uplatňuje většina 85%²⁸. Díky kumulaci hlasů uplatňují silný neformální vliv na činnost Fondu setkání států skupiny G7²⁹.

Samotná výše kvóty je stanovena dle formálních a vyjednaných kritérií. Nejdříve se na základě makroekonomických ukazatelů (výše HDP, devizové rezervy, průměrné roční platby a inkasa) stanoví propočtená kvóta, která se proporčně upraví na základě porovnání s pozicemi stávajících členů. 3/4 kvóty se vkládají v měně nového člena. Dle kvóty se určuje nejen hlasovací právo při zasedáních orgánů Fondu, ale i přístup ke zdrojům MMF, přidělení SDR a navíc i výše vkladů v institucích skupiny Světové banky.

²⁷ Každý člen má 250 hlasů + další hlasy za každou tranši (navýšení prostředků) 100 000 SDR z vložené kvóty.

²⁸ To je také jediný případ, kdy jeden člen (USA) disponuje blokačním hlasem. Také státy EU díky svým 28% společně disponují blokačním hlasem (září 2000).

²⁹ Skupina G7 (Francie, Itálie, Japonsko, Kanada, Německo, USA, VB) v září 2000 disponovala 46.31% hlasů.

2.4.8 1.3.3. Cíle MMF

Podle Článku I. *Dohody o Mezinárodním měnovém fondu*³⁰ musí MMF plnit tyto cíle:

- I. Podporovat mezinárodní **měnovou součinnost**.
- II. Usnadňovat **rozmach a vyrovnaný růst mezinárodního obchodu** a přispívat tak k podpoře a udržování vysokého stupně **zaměstnanosti** a **reálného důchodu** i k rozvoji **výrobních zdrojů** všech členů jakožto prvořadých cílů hospodářské politiky.
- III. Podporovat **kursovou stabilitu**, udržovat řádná devizová ujednání mezi členy a čelit konkurenčnímu znehodnocování měny.
- IV. Napomáhat při **ustanovení mnohostranné soustavy plateb** pro běžné transakce mezi členy a při odstraňování devizových omezení, která brání rozvoji světového obchodu.
- V. Dodávat členům důvěru tím, že jim budou za přiměřených jistot dočasně přístupné všeobecné zdroje Fondu, a poskytovat jim takto možnost **napravit poruchy ve vyrovnanosti jejich platebních bilancí**, aniž by se Fond uchýloval k opatřením škodlivým národní či mezinárodní prosperitě.
- VI. V souladu s výše uvedeným, zkracovat trvání a zmírňovat stupeň **nerovnováhy v mezinárodních platebních bilancích** členů.

Základní účel Fondu je půl století stejný. S tím, jak se mění svět a jeho teoretická reflexe, mění se i způsoby dosahování zmíněných cílů. *Výroční zpráva* za rok 2000 má cíle přetištěny hned ve svém úvodu. Když v ní zalistujeme dále, zjistíme, že se zde často vyskytují slova jako *reforma* nebo *nová architektura finančního systému*. Hovoří se o zvýšení průhlednosti a kontrolovatelnosti činnosti Fondu, zapojení soukromého sektoru a omezení kolísání kapitálových toků. Přesto můžeme předpokládat, že pokud nedojde k nějaké výrazné a dlouhodobější destabilizaci světové ekonomiky, budou reformy realizovány jen v rámci původních cílů.

2.4.9 1.2.4. Nástroje pro dosažení cílů MMF³¹

Své cíle MMF plní pomocí regulace zahraniční zadluženosti, vytvářením nových prostředků mezinárodní likvidity a úpravami režimu mezinárodního měnového systému. Nutno rovněž připomenout, že finanční i nefinanční nástroje formálně nepřekračují rámce národních

³⁰ Publikováno jako Sdělení č. 500/1992 Sbírky zákonů ČR.

³¹ Jak je uvádí např. Procházka (1996) s. 4-12 nebo jak je definuje oficiální internetová stránka MMF.

suverenit. MMF působí jako světové výzkumné, informační a poradenské centrum ve finančních otázkách. Pro Fond je typická úzká spolupráce se Světovou bankou.

2.4.101.2.5. Finanční zdroje

Zde máme na mysli především úvěrové zdroje, které vznikly kumulací vkladů členských zemí. Dále jsou zdroje tvořeny ***zvláštními právy čerpání*** (*Special Drawing Rights – SDR*).

Práva SDR vznikla koncem šedesátých let, kdy převládlo přesvědčení, že bretton-woodský systém směnných kursů není schopen tvořit rezervy odpovídající potřebám mezinárodního obchodu. SDR jsou uměle vytvořenou zúčtovací jednotkou definovanou jako koš pěti měn³². Jsou připisovány členským zemím proporcionalně vůči jednotlivým členským kvótám. ***Do výše tohoto přidělení může členská země vykazat vůči Fondu minusový zůstatek, aniž by musela žádat o dodatečnou půjčku.*** Vedle této rezervní funkce SDR slouží jako zúčtovací jednotka a mezinárodní platební instrument.

Kromě členských příspěvků a přidělených SDR jsou zdroje Fondu tvořeny dvoustranně sjednávanými půjčkami na doplňkové a zvýšené možnosti přístupu k úvěrům³³.

2.4.111) Čerpání zdrojů – úvěrové facility³⁴

Zdroje Fondu³⁵ jsou poskytovány prostřednictvím tzv. facility dle potřeb jednotlivých zemí. Facility strukturují úvěrové zdroje a umožňují na jedné straně definovat rozdílné podmínky čerpání a na straně druhé zachovat přehled o toku financí. Objem pomoci a její podmíněnost závisejí na povaze makroekonomických a strukturálních problémů příslušné země.

Členové čerpají zdroje ***okamžitým odkupem*** do výše 25% členské kvóty splacené v devizách (čerpání není omezeno jinými podmínkami) a devizovými úvěry (s protihodnotou v národní měně). Při čerpání devizového úvěru nad 25% kvóty jde o ***Zajišťovací půjčku*** (*Stand-by Arrangement - SBA*). Slouží ke stabilizaci platební bilance na 12-18 měsíců a vyžaduje plnění některých makroekonomických kritérií. Při dalším čerpání nad tuto kvótu se jedná o tzv. ***Rozšířenou úvěrovou facility*** (*Extended Fund Facility - EFF*). Při tomto čerpání musí být zaveden přibližně tříletý program zaměřený na odstranění makroekonomických a strukturálních nerovnováh a pomoc je poskytována na 4 až 10 let.

³² K 28.4.2000 (44% USD; 19% JPY; 16% Euro-DEM; 12% GBP; 9 % Euro-FRF), přepočítáno na základě údajů *Annual Report* (2000), p. 75. při kursu 1 SDR = 1,31921 USD. Obsah koše je revidován každých pět let.

³³ Těmito dlouhodobými půjčkami pomáhají zejména vlády a centrální banky zemí G7.

³⁴ Výraz ***facility*** označuje typové úvěrové ujednání, jehož obsahem jsou podrobná pravidla poskytování úvěru.

Ke zvláštním facilitám (*Concessional Assistance*) patří **Facilita redukce chudoby a zvýšení růstu** (*Poverty Reduction and Growth Facility - PRGF*³⁶). Tato facilita zahrnuje programy na posílení ekonomické výkonnosti země. Je poskytnuta za velmi výhodných podmínek, má dlouhou dobu splatnosti a jako jediná nemusí být kryta vložím vlastní měny. **Iniciativa pro vysoce zadlužené země** (*Heavily Indebted Poor Countries Initiative - HIPC*) umožňuje snížení dluhové služby, tak aby mohl být nastartován ekonomický růst³⁷.

K dalším facilitám patří **Kompenzační finanční facilitu** (*Compensatory Financing Facility - CFF*) určená pro země, které mají dočasné potíže s exportem nebo s náklady na dovoz obilovin. Naproti tomu **Doplňková rezervní facilitu** (*Supplemental Reserve Facility - SRF*) slouží zemím, které mají náhlé a výjimečné potíže s kapitálovou bilancí v důsledku ztráty důvěry finančních trhů. **Rezervní úvěrové linky** (*Contingent Credit Lines - CCL*) jsou nástrojem preventivně zasahujícím proti šíření krizí³⁸. Naše země čerpala v minulosti z **Facility systémové transformace** (*Systematic Transformation Facility - STF*), která byla určena pro země rušící příkazovou ekonomiku.

2.4.121.2.6. Nefinanční nástroje

Aktivita Fondu neodmyslitelně doprovází **poradenství** týkající se sestavení Programů adaptace. Programy mají formu doporučení, která jsou ovšem závazná pro čerpání finanční pomoci. Kontrola je prováděna formou **dohledu** (*surveillance role*) na bázi pravidelných konzultací s příjemci pomoci. Důležitá je i technická pomoc projevující se školením úředníků členských zemí a produkcí kvalitních makroekonomických dat o dané zemi.

Významným „nástrojem“ umožňujícím naplnění účelu Fondu je i **názor** MMF, který ovlivňuje postoj světové finanční komunity k dané zemi, působí na hodnocení jejích aktiv a pasiv na finančních trzích (rating). Tím významně determinuje případnou odbornou a kapitálovou podporu³⁹. To je patrné zejména v situaci, kdy země ztratí důvěru světových trhů a ocitne se v nesnázích se získáváním prostředků na těchto trzích. Žádost o poskytnutí úvěru Fondem musí být doprovázena **stabilizačním programem**, na základě jehož plnění jsou tranše (rámce čerpání) úvěrů poskytovány. Poskytnutí úvěru však zpravidla vede k obnovení důvěry trhů a země následně čerpá zdroje mimo MMF.

³⁵ Srovnej např. www.imf.org - „The IMF at a Glance, A Factsheet, July 31, 2000“.

³⁶ Byla ustanovena jako ESAF. Zahrnuje mj. pětiletý odklad splácení.

³⁷ Je omezena na účastníky PRGF a programů podporovaných agenturou IDA ze skupiny Světové banky. MMF zde spolupracuje s Pařížským klubem věřitelů.

³⁸ V rámci CCL a SRF již MMF plní roli připisovanou spíše věřiteli poslední instance neboli světové CB.

³⁹ Hovoří se o „katalyzačním účinku“. Rating země vzroste a to následně vede ke zmnožení dostupných zdrojů.

2.52. Kritická diskuse o MMF

2.62.1. Světová ekonomika v roce 2000 a zdroje kritiky

Nacházet obtíže doprovázející činnost Mezinárodního měnového fondu nevyžaduje většího úsilí - snad až na výběr tématu. V devadesátých letech se na mezinárodní scéně odehrály procesy, které vedly ke zvýšeným nárokům na zdroje Fondu. Rušení centrálního plánování v technologicky zaostalých zemích vyžadovalo prostředky na střednědobou stabilizaci obchodních bilancí. Také zvýšení světové obchodní výměny a volatilita⁴⁰ měnových kursů vyžadovaly odpovídající navýšení disponibilních (a také vysoce likvidních) rezerv.

Na tento vývoj nebyl MMF připraven a v nové situaci si vedl se střídavými úspěchy. Tím byla podnícena tvrdá kritika činnosti Fondu. Navzdory nynějším známkám zotavení postižených ekonomik není důvěra v smysluplnost MMF příliš silná. Fond po celou dobu své existence čelí jak radikální kritice „zprava“, jako mocenský a byrokratický vysavač finančních zdrojů působící v roli slona v porcelánu, tak kritice „zleva“, coby nástroj vykořisťování chudých zemí prohlubující chudobu a ničící přírodu.

2.72.2. Kritika iniciovaná americkými republikány - „Meltzerova zpráva“

Koncem devadesátých let nároky na zdroje Fondu obecně vzrostly⁴¹ a bylo třeba je doplnit. V listopadu 1998 americká vláda žádala Kongres o příspěvek do Fondu určený mj. na zaházení důsledků krize v Rusku. Tím zavedla příčinu ke vzniku orgánu⁴², který vytvořil materiál zevrubně hodnotící činnost Fondu. V rámci senátního výboru pro bankovníctví vznikla *International Financial Institution Advisory Commission (IFIAC)* v jejímž čele zasedl dlouholetý kritik SB a MMF, profesor ekonomie Allan H. Meltzer z Carnegie Mellon University. Jím vedený orgán předložil výsledky své práce v tzv. *Meltzerově zprávě*⁴³.

Kromě jiných doporučení se komise jednomyslně shodla na nutnosti:

⁴⁰ Rychlá pohyblivost kursu oběma směry. V současnosti je vyvolána zejm. kvalitativní změnou finančních trhů, způsobenou rozvojem informačních technologií a mizením překážek pohybu kapitálu.

⁴¹ Odhaduje se například, že světový obchodní obrat zdroje Fondu po posledním navýšení pokrývají asi z 10%.

⁴² Meltzerova zpráva není jedinou aktivitou v tomto směru. Srov. zprávu na níž se podíleli mj. Soros, G.; Krugman, P.: *Safeguarding Prosperity in a Global Financial System: The Future International Financial Architecture (September 1999)*: Institute for International Economics, Washington.

⁴³ Stalo se tak 9. března 2000; srov. *Report of the International Financial Institution Advisory Commission. Submitted to the U.S. Congress and U.S. Department of Treasury, March 8, 2000.*

- oddlužit 80 nejchudších zemí světa, pokud zavedou účinné rozvojové programy;
- návratu MMF k původnímu účelu – krátkodobým půjčkám zemím, které mají potíže s likviditou;
- skončení dlouhodobých programů vedoucích k tomu, že MMF de facto určuje domácí ekonomickou politiku.

Ostatní závěry byly schváleny v poměru 8:3 a požadovaly, aby země ucházející se o půjčku:

- otevřely trh cizím finančním institucím (aby mohlo být čerpáno i z jiných zdrojů);
- zveřejnily všechny své dluhy a závazky (požadavek průhlednosti);
- zvýšily kapitalizaci bank (legislativní požadavek zvyšující domácí rezervy);
- dodržovaly účel půjčky (zaměřeno proti rozkrádání, k němuž došlo např. v Rusku).

Zpráva získala širokou publicitu a stala se zdrojem informací i pro jiné materiály kritizující Fond. Shrňme-li doporučení komise do jedné věty, bude znít: ***Fond se má navrátit k původnímu poslání, musí být průhlednější a musí dbát suverenity jak věřitelských, tak dlužnických zemí.***

Poznámka: Návrhy Meltzerovy komise vycházejí ze statu quo a směřují k zeštíhlení Fondu, který vykazuje rysy všech byrokratických institucí⁴⁴. Tváří v tvář bouřlivému rozvoji světové obchodní výměny a zvyšování rychlosti a mohutnosti kapitálových toků sílí uvnitř ekonomické obce hlasy volající více či méně otevřeně po vytvoření „světové centrální banky“ - věřitele poslední instance⁴⁵. Nenavrhují oslabení, ale naopak žádají posílení pravomocí Fondu. Oživují se tak některé rysy plánu, který ležel na stole již v Bretton Woods v roce 1944. Stěží si však lze představit, za jakých okolností by státy souhlasily s předáním tak významné části svých kompetencí subjektu stojícímu nad nimi. Tato superbanka by totiž vyžadovala existenci pružného donucovacího aparátu k provedení nezbytných makroekonomických opatření. A to je ještě závažnější zásah do suverenity, než postoupení měnového privilegia. K podobným opatřením zatím nebyla politická vůle, ale uvidíme, co nám přinese budoucnost.

⁴⁴ Např. nápadně vysoké platy, přemístění cíle, neprůhlednost, obtížná kontrolovatelnost a jistá přezíravost...

⁴⁵ Srov. Jonáš (2000), s. 196.; G. Soros hovoří v tomto směru také jasně, viz Respekt: *Každá země si má hlídat svoje zájmy* 18.10.1999, s. 9.

2.82.2. „Jiná zpráva“ - kritika z hledisek enviromentálních a sociálních

Při příležitosti letošního Výročního zasedání MMF v Praze uspořádaly nevládní organizace diskusní fórum *Jiná zpráva*. Při této příležitosti bylo možno seznámit se s předkládanými návrhy na reformu bretton-woodských institucí.

2.8.1

2.8.2 2.2.1. Požadavky CEE Bankwatch Network

CEE Bankwatch Network je nevládní organizací zabývající se sledováním a kontrolou činnosti mezinárodních finančních institucí ve střední a východní Evropě. Užívanými hledisky hodnocení jsou především sociální a enviromentální dopady činnosti MMF.

*Bankwatch*⁴⁶ žádají významné reformy MMF a činí jej odpovědným za „vnucování neoliberalních Programů strukturální adaptace u projektů Světové banky“. Fond je označen jako hluboce neprůhledná a nedemokratická organizace. Je nabádán k návratu k původnímu účelu a naopak k opuštění dlouhodobých programů⁴⁷. Fond nemá oponovat vytváření překážek pohybu kapitálu, již je např. *Tobinova daň*⁴⁸. Vzniku morálního hazardu⁴⁹ má Fond bránit ustavením nezávislého arbitra s pravomocí zmrazit splácení dluhů v případě panického útěku investorů. Odpouštění dluhů má probíhat bez doprovodných programů reformem ve stylu Programů strukturální adaptace (*SAP style reform*).

Z těchto důvodů lidé z *Bankwatch* požadují, aby MMF pro dosažení větší průhlednosti a demokratičnosti revidoval rozdělení hlasů, aby decentralizoval svoji strukturu a aby zveřejnil interní dokumenty v místních jazycích. Vyjednávání o důležitých rozhodnutích má probíhat za přítomnosti vládních představitelů zemí, o nichž je rozhodováno. Dále se od Fondu požaduje, aby zajistil zpracování nezávislých studií dopadů programů na sociální sféru a životní prostředí a aby vytvořil nezávislý odvolací mechanismus. Pokud demokratizace a zprůhlednění nebude Fond schopen, měly by být jeho aktivity přeneseny na jinou instituci.

Jak vidno, lidé z CEE Bankwatch Network kritizují v duchu Meltzerovy zprávy zbyrokratizovanost a neprůhlednost a přidávají požadavek demokratizace rozhodování Fondu.

⁴⁶ Ve svém prohlášení z 24. září 2000 - získáno na adrese <http://www.bankwatch.org> dne 13.10.2000.

⁴⁷ Zde je patrná shoda s Meltzerovou zprávou.

⁴⁸ Tento návrh na zdanění kapitálových transakcí „sypání písku do soukolí“ popisuje Jonáš (2000), str. 183, nebo Čapek, A.: *Mezinárodní měnový a finanční systém*, Praha 1994, VŠE, s. 106.

⁴⁹ Důvěra, že Fond podnikne záchranou akci vede zmenšení obezřetnosti investorů, kteří navíc často patří mezi cílové příjemce takto poskytnutých prostředků .

Požadavky vzniku „nezávislého arbitra“ či „nezávislého odvolacího mechanismu“ vyžadují vznik orgánu s nadstátními rysy, což je politicky velmi citlivá otázka ležící zcela mimo kompetence Fondu. Nároky tohoto typu musí být adresovány národním vládám. Bohužel nelze přesně vymezit termín „neoliberální programy strukturální adaptace“, resp. jeho uvedení v daných souvislostech. Nejvyšší ztráty v posledních letech totiž Fond utrpěl při provádění programů, které nelze nazvat neoliberální ani s nejvyšší možnou fantazií. Rovněž není jasné, co se rozumí pojmem „programy ve stylu SAP“. Jak vyplývá z pramenů zabývajících se činností MMF, nelze o jednotném „stylu“ hovořit⁵⁰. Pokud je myšleno opomíjení institucionálních reforem, není to vyjádřeno. Stručně shrnuto: Takto formulované alternativy práce Fondu by bylo potřeba dále upřesnit a vysvětlit.

2.8.3 2.2.2. Požadavky hnutí Milostivé léto 2000 ⁵¹

Hnutí *Milostivé léto 2000* je mezinárodní hnutí inspirované křesťanskou tradicí odpouštění dluhů. Žádá zrušení nesplacitelných dluhů nejchudších zemí světa do roku 2000 na základě spravedlivé a průhledné procedury.

Situace nejchudších zemí světa je povážlivá. Dluhová služba (tj. placení splátek a úroků) nadměrně zatěžuje rozpočty a nutí vlády k drakonickým rozpočtovým opatřením. Přitom dluhy jsou tak vysoké, že ani tato politika nemůže vést k odstranění dluhové zátěže v dohledné době⁵². Ekonomický růst za dané situace nepřipadá v úvahu. Státy, které dluhy splácejí, tak činí za cenu obrovských obětí obyvatelstva a narůstání vnitřního ekologického, sociálního a zdravotního dluhu. Zde nalezneme - poukazem na nutnost investic v budoucnu - i ekonomický argument pro oddlužení. Požadavek odpouštění dluhů lze podpořit i historicky. Např. SRN byly v roce 1953 odepsány zahraniční dluhy v rámci *Londýnské dohody* tak, že dluhová služba poté činila méně než 5% příjmů z vývozu. Tak byl umožněn hospodářský růst. Proto *Milostivé léto 2000* volá po vytvoření pravidel pro insolvenční států. Jednalo by se o formu insolvenčního práva⁵³ či arbitrážního řízení, které by mělo zajistit zhodnocení legitimacy dluhů. Dále by mělo umožnit vyrovnání mezi dlužníkem a věřitelem tak, aby

⁵⁰ Srov. např. Lenain (1995), s. 43-63, nebo Jonáš, J.: *Keynes zmrtvýchvstalý* Respekt; 14.2.2000, s. 8 či Pavel Kohout: *Co Keynes netušil* Respekt; 30.8.1999, s. 2.

⁵¹ Adresa <http://www.jubilee2000uk.org/> dne 13.10.2000 a týdeník Respekt: J.Silný: *Dluhy z dob studené války zabíjejí*; Bryndová S.: *Rozvoj vyžaduje oddlužení*, Časopis Respekt, Příloha CEE Bankwatch., 3.7.2000 P. Hesel, T.: *Spravedlivá mezinárodní insolvenční pravidla Příloha milostivého léta 2000*, Respekt 18.9.2000.

⁵² Legitimita některých dluhů je navíc zpochybňována. Mnohé státy zadlužili diktátoři, kteří si peníze buď přímo prisvojili, nebo za ně pořídili investice sloužící všemu jinému, jen ne potřebám země.

nedošlo k ohrožení základních funkcí zadluženého státu. Třetím cílem by bylo zvýšení odpovědnosti věřitelů při poskytování půjček.

Dodejme jen, že „zákon o bankrotu států“ by za určitých podmínek mohl vést ke spravedlivému vyrovnání mezi dlužnickou zemí a věřitelskou institucí. Mezinárodní právo veřejné totiž nezná tržně konformní právní instituty obvyklé ve vnitrostátních právních řádech vyspělých zemí, jejichž účelem je ochrana dlužníka a zvýšení odpovědnosti věřitele. Fond při tomto procesu může fungovat nejvýše jako zdroj informací a koordinátor (to ostatně platí i pro mnohé návrhy *Bankwatch*).

2.92.3. Antisystémová kritika

V rámci levicové kritiky ožívá také kritika antisystémová, inspirovaná myšlením Karla Marxe a jeho následovníků. Marxistická logika a slovník, doplněny enviromentálními argumenty, znovu mobilizují nepřehlédnutelné masy lidí. Terčem protestů jsou spekulanti, nadnárodní společnosti a zastánci obchodu vůbec. Na organizace typu MMF je nahlíženo jako na nástroje kapitálu sloužící k vykořisťování. Oběťmi nyní nejsou (dnes už bohatí) dělníci Severu, ale příroda a chudí lidé obývající převážně jižní polokouli. Zde jen připomeňme, že MMF musí už z definice podporovat obchod politikou stabilizace kursů. Tento úkol byl Fondu uložen na základě trpkých historických zkušeností. Např. zmíněná mírová obnova Evropy byla v nezanedbatelné míře založena právě na předpokladu, že „chladné“ obchodování na principu vzájemné výhodnosti umožní mírové soužití dávných rivalů. To se také stalo. Otřesná chudoba třetího světa, při všem soucitu s lidským utrpením, souvisí s MMF jen velmi volně.

Je ale pravdou, že činnost Fondu je stále řízena cíli, dohodnutými na sklonku zatím nejničivější války v dějinách lidstva. V těch časech otázky životního prostředí nepředstavovaly ten nejdůležitější problém. To nemusí být pravdou po padesáti letech. Lze si představit, že pokud je hlavní cíl Fondu korigován ohledy na zaměstnanost a rozvoj výrobních zdrojů, mohl by být stejně tak korigován principy udržitelného rozvoje. Je otázkou, zda by toto řešení levicové radikály uspokojilo⁵⁴. Nutno však podotknout, že pokusy o zrušení tržního systému v minulosti neuspěly a měly tragické následky.

Krátké nahlédnutí do obsáhlé kritické diskuse o MMF na tomto místě končí. Závěr necht' si

⁵³ Zatím nejlepším vzorem pro zamýšlenou úpravu je americký zákon o bankrotu, řešící nesolventnost měst, okresů a veřejných institucí. Reflektuje demokratické zásady řízení těchto celků, nutné potřeby a nezbytnou nezávislost. Ošetřuje také dopady na občany v tomto procesu.

⁵⁴ Jsou zde i námitky chudých (ale surovinově bohatých) zemí, považující tyto zásahy za omezování suverenity.

udělá každý ze čtenářů sám.

3.

3.1 Seznam pramenů

3.2 Literatura:

- Bakeš, M. a kol.:
1999: *Finanční právo*, Praha, C.H.Beck.
- Buira, A.:
1995: *Reflections on the international monetary system*, Princeton, New Jersey, Princeton University.
- Durčáková J., Mandel, M.:
1998: *Mezinárodní finance*, Praha, VŠE.
- Fisher, S.:
1997: *Capital Account Liberalization and the Role of the IMF*, Washington, D.C., IMF.
2000: *Global Economic Prospects and The Developing Countries*: Washington D.C., World Bank.
1999: *Global Economic Prospects and The Developing Countries 1998/99 Beyond financial crisis*: Washington D.C., World Bank.
- Gupta, S.; Clemens, B., McDonald, C., Schiller, C.:
1998: *The IMF and the Poor*, Washington, D.C., IMF.
- Heyne, P.:
1991: *Ekonomický styl myšlení*, Praha, VŠE
2000: *International Financial Statistics*: Washington, D.C., IMF.
- 1991: IMF working papers: *Does Mother Nature Corrupt: Natural Resources, Corruption and Economic Growth; Economic and Legal Considerations of Optimal Privatization; The Georgian Hyperinflation and Stabilization; Macroeconomic Conditions and Import Surcharges in Selected Transition Economies; Privatization- Social Impact and Social Safety Nets*, Washington, D.C., IMF.
- 1998: *International monetary and financial issues for the 1990s, Research papers for the Group of Twenty-Four Volume IX*, New York and Geneva, United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD).
- 1992-2000: *International Monetary Fund – Annual report(s) of executive board (1992-2000)*: Washington D.C.
- Isard, P., Razin, A., Rose, A. (eds.):
1999: *International Finance and Financial Crises*, Boston/Dordrecht/London, Kluwer Academic Publishers - Washington, D.C., IMF.
- Johnson, H.:
1993: *Financial institutions and market: a global perspective*, McGraw-Hill series in finance.
- Jonáš, J.:
2000: *Světová ekonomika na přelomu tisíciletí*, Praha, Management press.
- Kolektiv:
1991: *Mezinárodní měnový fond a jeho pomoc Československu*, Praha, Informační středisko institutu řízení.
- Krugman, P.; Obstfeld, M.:
1987: *International economics, theory and policy*, Glenview, Illinois, Boston, London, Scott, Foresman and Company.
- Kunešová, H. a kol.:
2000: *Světová ekonomika v 90. letech*, Plzeň, ZČU.
- Lenain, P.:
1995: *Mezinárodní měnový fond – přeložila Mária Institorisová*, Bratislava, Elita.
- Meier, G.:
1982: *Problems of a World monetary order*, New York, Oxford, Oxford university Press.
- Němeček, E.:
2000: *Mezinárodní měnový systém; Otázka konvertibility, stability a likvidity*, Praha, Karolinum.
- Procházka, P.:
1996: *Mezinárodní bankovníctví*, Praha, Bankovní institut.

Salvatore, D.:

1983: *International Economics*, New York, Macmillan Publishing Company.

Samuelson, P.; Nordhaus, W.:

1991: *Ekonomie*, Praha, Svoboda.

Summary Proceedings of the Fiftieth Annual Meeting of the Board of Governors (October 10-12. 1995), Washington, D.C., IMF.

Summary Proceedings of the Fifty-Third Annual Meeting of the Board of Governors (October 6-8. 1998), Washington, D.C., IMF.

World investment Report trends and determinants trade and development (1998): New York & Geneva, United Nations.

3.3 Internetové zdroje:

<http://www.bankwatch.org> - stránky CEE Bankwatch Network.

<http://www.foei.org> - stránky Friends of Earth International/Les Amis de la Terre/Amigos de la Tierra.

<http://www.gsia.cmu.eduafs/andrew/gsia/meltzer> - osobní stránky prof. Meltzera.

<http://www.hnutiduha.cz> - stránky Hnutí DUHA.

<http://www.imf.org>- oficiální stránky MMF.

<http://www.inpeg.ecn.cz> - stránky Iniciativy proti ekonomické globalizaci.

<http://www.jubilee2000uk.org> - stránky hnutí Milostivé léto 2000.

<http://www.mit.edu/people/krugman> - stránky profesora Krugmana.